

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 18

Fylke: Hordaland

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Etne

Emne: julete og julekalm

Bygdelag:

Oppskr. av: Trugge Myr

Gard:

(adresse): Frette.

G.nr.

Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. *Effter det eg har høyr av bestemor og far og ymse andre her i bygda*

B. Eller om den er etter andre heimsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):
og etter gamlebror Samuel Håland, ca 80 år.

SVAR

1. Ja.

2. Fængselstovner Peder Reinertsen, Oslo, som var fidd i Etne, gav i 1915 ut ei bok «Utøfer og i fængsel.» Og i denne boka fortel han m. a. at da han i 1865 var mislærdar på Sunde i Kvinnherad les han i eit dansk Aredsskrift at dei var byrja med juletefester i Danmark. Han var så oppglødt for dette, at da han var heime i jula 1865 stelte han til julete heime på Nernes i Etne.

Det var det første julete i Etne, skriv han.

Samuel Håland, som var på Stotte - og hadde gått Landbruketsskule i sin ungdom hadde julete på Håland i kring 1880. Samuel Håland fortel at han og søskena var heime til Sorein i juletefester - og var svært fornøyd og oppgløtte.

Larsen Hjeltnes, som var ldrar i Frette og Håland kring skipa til juletefester i 1880 iver han og far sin, Ole Myr, f. 1867, var skulelærar da, og han fortel

at det var ei oppleving som det aldri glemte, denne første julefesten i husen. Det same seier Samuel Håland no.

Besterna mi, Brita Torgestdotter Vinje, fortalte at ho i ungdomen tente hjå Asmund Vinje ca 1876-77 då han var amtskulledean i Utne i Hardanger. Då var det skya til julefest på amtskulen. Besterna fortalte ofte om dette stothende då ho var med på den første julefesten.

(Aasmund Vinje, var statsråd i 1905.)

3. Ettersom det som før er opplyst må ein rekne med at julete først var knytt med festlege samkom.

4. Halmkinne veit ingen no å fortelja om kvipa. Men koma mi som er frå Stord, minnst at ho i sin barndom såg noko slikt på heimegarden Agdestein for ca 45 år sidan.

For Håland, (for til fortelja Samuel) fortalte at dei bruka i ha bruke på galart i hans barndom.

5. No pyntar dei jant stovene, men det er visst ein nyare skikk.

6. Julete plan vara ei karshög.

7. For var det lysa som var viktigaste pyntem, seinare var det bruka papirkong og lekkje - og eple og appelsin.

No er det det vanlege julepyntem som først i butikkane.

8. For var det alltid dei voksne som pynta - Borne - som aldri fekk vera med på, venta alltid i stor spaning. No er det visst godt vanleg at store born pynta best.

9. For stod alltid juletruet på galvet i ein liten lig hoggestabbe (kirktestabbe) eller i ein kross. No er det mange som har juletræ ståande på eit bord.
10. For kvætte dei ljosa beme juleafta og nyttis-
afta og gamle juleafta (bekingsafta). No kvætte
dei på alltid ljosa juleafta - og elles
når dei finne det høvedes.
Juletræ stod inne til over ~~nyttis~~
Aokantdag. Eg tringar at bestemte
oss alltid beme ljosa natte til
13 dag og heft helg Aokantdag (gamle
juledag sa ho)
11. Det har alltid vore bruka i gå minst
juletruet og synge salmer og songar.
Men no har eg inntrykk av at
juletruet i heimane mest i ein
fjant og lite bruka. Dei kvætte
ljosa - og legg gåupakkane ned
foten. Men songen og sangen lyst
vere til dess dei ligen på festane.
12. No var juletruet ståande til over nyttis.
13. I min barndom tringar eg me
fekk "hånda juletræ" kyrdesmessedag
(2 februar). Eg me glette oss alltid
til det, for der var ymist etande
på treet som me såg oss mor i.
14. Heist fjera fot. Men det var Myge
alle kv som vorde i fi bok i det
og på bruka dei brake.
Gran i kome i bruka i seinare til
etter ein bok til i planta gran her
15. Kunstige tre har eg aldri høyst om.

16. Julebuket hadde dei stundom på ein staur like på tinn, men helst i be.

#7.

Julehalv.

1. Somme gamle folk har fortelt at dei triggas at dei hadde halv på gulvet
2. "Juledotter": Kalla dei denne halven som var imboru. Han var bruka saman i ein stor vandel.
3. Halven var breidd ut over gulvet, under annen.
4. Det var borte ein singlete og losa til sin runde flaksing av halven at alle som elles låg i andre hús på garden fekk leggja inne i stova juleafta og julebøysnatta.

Til vanleg låg mannen og kona og dei yngste borna i stova.

Men i julehelga låg alle, voksne born og tenarar i julehalven.

Dette var bruka like til for ca 80 år sidan mange stader. Og somme held på med det like til for ca 60 år sidan.